

Begroting EZK

Position Paper IPO

In de week van 2-4 november behandelt de Tweede Kamer de begroting EZK. Vanuit de provincies geven wij u graag enkele punten mee.

Provincies spelen cruciale rol in ruimtelijke en economische opgaven

Rol in de ruimte

Provincies spelen een belangrijke rol bij het realiseren van nationale opgaven. We staan voor grote maatschappelijke opgaven in de ruimte: de woningbouwopgave, de energie- en klimaattransitie, stikstof, natuur, water en de verduurzaming van de landbouw en economie. Al die opgaven vragen om ruimte en die is er niet. Oplossingen moeten dus op dezelfde vierkante kilometer gevonden worden door opgaven met elkaar te verbinden. Het zijn de provincies die de verantwoordelijkheid oppakken voor die realisatie. De heldere doelstellingen en kaders moeten van het Rijk komen en er moet een balans zijn tussen ambities en middelen. Provincies zorgen dan voor een doorvertaling van de ambities op gebiedsniveau en regisseren de agendering, samenhang en realisatie van wat er nodig is. Daarbij sluiten provincies zoveel mogelijk aan op wat er al is. En trekken ze op met de andere overheden en partners in de gebieden. De provincies maken afspraken over het uitvoeren van het klimaatakkoord, het vinden van voldoende plancapaciteit voor woningen en zoekruimte voor duurzame energie op land. Provincies zijn verantwoordelijk voor het natuurbeleid en zetten in op stikstofbeleid, zijn uitvoerders van klimaatbeleid en spelen een belangrijke rol in de regionale economie.

Regionale economie vraagt om samenwerking en koersbepaling

Kom tot regiospecifiek beleid

De AWTI (Adviesraad voor Wetenschap, Technologie en Innovatie) concludeert in haar advies "Samen de lat hoog leggen", dat binnen het nationale beleid nog te weinig plek is voor specifieke regionale vraagstukken. Het beleid maakt te weinig onderscheid tussen de regio's, hun profiel en ecosystemen en de verschillende vraagstukken waarmee zij kampen. De AWTI adviseert het Rijk

daarom om te komen tot meer regiospecifiek beleid zodat regio's kunnen acteren vanuit hun eigen sterktes. Om juist vanuit de kracht en de specifieke kenmerken van de regio te investeren in een slimme, schone en sterke regionale economie is het van belang om bestaande en nieuwe instrumenten op elkaar af te stemmen en toe te werken naar een aanpak voor samenhangend investeren.

De AWTI adviseert om de regionale ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) verder te versterken. Met de oprichting van InWest in Noord-Holland is er nu een landelijk dekkende structuur aan ROM's. De provincies juichen toe dat het ministerie van EZK nu met de ROM's kijkt naar extra taakinstructies voor een meer integrale en bovenregionale inzet. De provincies blijven als grootste aandeelhouders wel graag nauw betrokken bij de evaluatie van de ROM's door EZK en de ontwikkeling van een nieuwe rijksvisie op de ROM's. De provincies pleiten ervoor dat de regionale inzet leidend blijft. Verder verwachten de provincies dat extra taken automatisch betekent dat de ROM's extra middelen krijgen, bijvoorbeeld in de vorm van een bijdrage in de exploitatiesubsidies die de provincies nu zelf dragen.

- *Maak generiek beleid op onderdelen specifiek naar de kracht van de regio. Bouw hierbij voort op het IPO Herstelplan voor de regionale economie en de daaruit voortvloeiende aanpak voor 'samenhangend investeren'.*

Samenhangend investeren

Samenhangend investeren gaat uit van de specifieke kracht en kenmerken van de regio's en geeft een inkijk in de kansen en uitdagingen van zowel grote als kleinere investeringen. Deze aanpak maakt inzichtelijk waar de bovenregionale samenwerking wordt gezocht en aan welke proposities de provincies (in soms gevarieerde samenstelling) willen werken. Samenhangend investeren kent daarbij vier verschillende strategieën:

- Nationale programma's meer laten doorwerken in alle regio's
- Bovenregionale programma's versneld tot uitvoering brengen
- Vergelijkbare regionale initiatieven onderling beter verbinden
- Regionale initiatieven opschalen die kansrijk zijn om ook in andere regio's toegepast te worden

De aanpak van samenhangend investeren kan behulpzaam zijn om in aanmerking te komen voor EU-fondsen, zowel bestaande als nieuwe. Belangrijk daarbij zijn de regionale innovatiestrategieën en plannen. De Europese Unie stelt landsdelig opgestelde regionale specialisatieprofielen (RIS3) verplicht. De eerste positieve ervaringen zijn inmiddels opgedaan met bovenregionale programmeringstafels als instrument om de inzet Rijk- Regio rondom transities goed (en beter) op elkaar af te stemmen. Het kabinet onderschrijft het belang van samenhangend investeren, zo blijkt uit de brief over de Uitvoering motie Heerma en Segers over IPO Herstelplan.

Op basis van het IPO Herstelplan willen wij samenhangend investeren vormgeven aan de hand van enerzijds de regionale innovatiestrategieën per landsdeel, en anderzijds onderdelen gebruiken uit de Pieken-in-de-Delta filosofie van de jaren 2006-2010. Dat programma bood

consortia van excellente kennispartijen en een mix van jonge en gevestigde bedrijven langjarig de ruimte en tijd om regionaal verankerde economische clusters rond nieuwe kennis en technologie op te bouwen. Deze langjarige zekerheid is op dit moment niet meer gegarandeerd en in de ogen van de provincies noodzakelijk om de regio-specifieke ontwikkelkracht en innovatie niet alleen te versnellen, maar ook duurzaam te verankeren.

Nationaal Herstelplan / RRF

De provincies constateren dat op rijksniveau momenteel de voorbereiding op de Europese Recovery en Resilience Facility (RRF) ernstig tekort schiet en vertraging oploopt. De provincies zien grote mogelijkheden voor een samenhangend investeringspakket. Maar wij komen niet aan tafel, ook niet na herhaalde verzoeken; de verkenning die op papier is gesteld, wordt niet gedeeld als ware het hier een staatsgeheim. Dit stoort ook onze Provinciale Statenleden. Wij zijn dan ook teleurgesteld over recente beantwoording van Kamervragen van Inge van Dijk.

Innoveren en investeren gebeurt in de regio en is cruciaal voor de grote transitie naar een groene, duurzame, digitale en inclusieve economie, aldus de AWTI in hun recent verschenen advies. Onze dringende oproep: haal de plannen en investeringscapaciteit daarvoor op bij de provincies, en zorg voor de nationale verbinding en synthese en zet samen de bouwstenen klaar voor een Nationaal Herstelplan. Het leggen van de fundamenten daarvoor hoeven niet te wachten op een nieuw kabinet. Over een half jaar moet het pakket in Brussel liggen. Hoewel de gelden 'gereserveerd' zijn, betekent elke vertraging dat de tijd die ons ter beschikking staat om de gelden optimaal uit te geven en te voldoen aan de ambities uit het RRF wordt verkort. De tijd voor implementatie van investeringen is namelijk tot uiterlijk eind augustus 2026. Daarmee doet Nederland zichzelf dus tekort. Daarom onze oproep: Benut onze denkkracht en organiserend vermogen hiervoor en stel inbreng niet langer uit.

- *Maak haast met het opstellen van het Nationaal Herstelplan / RRF en betrek de provincies hierbij. Dit belangrijke onderdeel hoeft niet te wachten op een nieuw kabinet. Een belangrijk fundament voor dit plan is al gelegd met het Herstelplan Regionale Economie van het IPO en de gezamenlijke uitwerking daarvan met Rijk, gemeenten en maatschappelijke partners.*

Structurele financiering

In 2011 werd de invulling van regionaal-economisch beleid gedecentraliseerd naar de provincies. Dit is in goede afstemming met het Rijk verlopen. Er zijn gedeelde instrumenten en fondsen, organisaties zoals de regionale ontwikkelingsmaatschappijen en beproefde overlegstructuren. Provincies hebben eigen middelen ingezet en met co-financiering van het Rijk en Europese fondsen, gezorgd voor risicokapitaal en versterking van organiserend vermogen in innovatie en ondernemerschap (starters en gevestigd MKB), bedrijventerreinen, digitale (breedband) en energie-infrastructuren. De impuls die hiervan uit ging – jaarlijks € 250 miljoen voor alle provincies - heeft inmiddels volop zijn weg gevonden in de reële economie. Maar deze financiële structuren en systemen staan onder druk. Het gezamenlijke investeringsvolume in de regionale economie vanuit provincies laat een dalende lijn zien (zie ook prognoses van Rathenau-instituut). De

regionale innovatie- en ondernemersstructuur draait grotendeels op intergemeentelijke en provinciale ondersteuning. Die gegroeide structuur staat in veel provincies onder druk. Onze zorg is dat de dekking voor het generieke vestigingsklimaat met ingang van 2023 eindig is bij gebrek aan een wettelijk kader of afspraken met het Rijk. De provincies hebben het afgelopen jaar vaker benadrukt dat het vragen om co-financiering (soms ad hoc) aan provincies niet meer werkt. Provincies kunnen dit niet meer opbrengen en het kan zelfs nadelig uitpakken voor minder kapitaalkrachtige provincies. Hier is een nieuwe set aan afspraken nodig over ondernemersdienstverlening, verantwoordelijkheden en financiering op zowel regionaal, provinciaal als rijksniveau. Bijvoorbeeld over de MIT-regeling in het Kennis- en Innovatie Convenant.

Ook voor wat betreft de thematische regionale ecosystemen dragen provincies naar vermogen bij om de beste consortia op nationale schaal te creëren. Veelal gebeurt dit met door provincies betaalde inzet van regionale ontwikkelingsmaatschappijen en in samenwerking met andere stakeholders. De economische 'hotspots' die substantieel bijdragen aan R&D en innovatie kunnen dit echter niet volhouden zonder meerjarige, programmatische investeringsafspraken met het Rijk in de verdere doorontwikkeling.

- *Zowel voor de regionale als thematische ecosystemen pleiten wij ervoor dat met veel meer inhoudelijke samenhang te doen tussen de drie investeringslijnen uit het Groeifonds voor het lange termijn verdienvermogen van ons land.*
- *Kom met meer structurele en wettelijk geregelde financiering vanuit het Rijk voor de regionale ecosystemen, zowel thematisch als generiek gericht, zoals dit ook gebruikelijk is bij andere beleidsdomeinen, waarvoor de provincies verantwoordelijk zijn.*
- *Maak nieuwe, eenduidige afspraken met de provincies over structurele financiering en cofinanciering van het regionaal economisch beleid, en veranker dit op termijn in wet- en regelgeving. De ondersteuning moet ook terugslaan op digitalisering en verduurzaming van het MKB door beschikbare middelen van Rijk en regio in de regio te stroomlijnen en toegankelijk te maken voor het MKB. Wacht ook hier niet op een nieuw kabinet: ook hiervoor kunnen de eerste verkenningen worden uitgevoerd, voor het volgend jaar lopen de provinciale bestedingen voor het economische beleid al terug; in 2023 moet het vraagstuk structureel zijn opgelost.*

Human Capital

Op de arbeidsmarkt zien we momenteel in veel sectoren een groot tekort aan geschoold en gekwalificeerd personeel. We slagen er onvoldoende in om de vaardigheden continu aan te passen aan de behoefte van de tijd en de grote transitieopgaven (denk bijvoorbeeld aan digitalisering of het opleiden van voldoende technici voor de energietransitie). Hoewel het arbeidsmarktbeleid in eerste instantie de verantwoordelijkheid is van Rijk, gemeenten en de sociale partners, zijn er met partners vanuit het IPO Herstelplan nieuwe afspraken gemaakt voor een coördinerende en ondersteunende rol van de provincies. Samen met genoemde partners en het bedrijfsleven ontwikkelen provincies programma's om (top)talent aan te trekken en vast te houden in de regio's. Daarnaast ondersteunen de provincies programma's van partners voor een

Leven Lang Ontwikkelen, het opleiden naar beroepen van de toekomst en werkzoekenden aan het werk te helpen. □ Om deze samenwerking te versterken, pleiten wij ervoor de regelgeving voor het arbeidsmarktbeleid te verbeteren en te versimpelen, fondsen te ontschotten en versnippering te voorkomen. Focus op de inzet van menselijk kapitaal is noodzaak om de wendbaarheid en weerbaarheid van de economie te vergroten.

- *Verbeter en versimpel de regelgeving voor het arbeidsmarktbeleid*
- *Ontschot fondsen en voorkom versnippering te voorkomen*

Klimaat en Energie

Voldoende structurele middelen uitvoering Klimaatakkoord

De kosten voor de extra uitvoeringslasten van het Klimaatakkoord worden [door de ROB](#) voor 2022 op 489 miljoen geraamd. In de begroting 2022 is voor de bekostiging hiervan opgenomen € 72,5 miljoen, waaruit ook de RES-gelden moeten worden bekostigd. Voor de provincies gaat het bij de uitvoeringskosten al om circa € 45,2 tot € 49,0 miljoen in 2022, aflopend naar € 39,4 tot € 42,8 miljoen in 2030 (gemiddeld € 45 miljoen per jaar). De decentrale overheden komen voor het jaar 2022 dus duidelijk tekort op de uitvoeringslasten.

Stevige aanpassing energie-infrastructuur vraagt om regie

De veranderende energievoorziening en de toenemende vraag naar elektriciteit, warmte en waterstof vragen om stevige aanpassingen van de energie-infrastructuur. Door een toenemende stroombehoefte raakt het elektriciteitsnet steeds voller. Aanpassingen aan het net kosten veel tijd en er is een groot tekort aan technici. De beschikbaarheid van netcapaciteit kan een sta-in-de-weg vormen voor economische ontwikkelingen, het oplossen van de woningbouwopgave en de verduurzaming van de samenleving. Goede afstemming van vraag en aanbod voorkomt dat nieuwe bedrijven of nieuwe zonneparken te lang moeten wachten op een aansluiting. Dit vraagt om het maken van samenhangende keuzes, tussen bijvoorbeeld mobiliteit, wonen en elektriciteitsopwekking (ook voor industrie). Over welke energie-infrastructuur wanneer en waar komt. Dat stopt niet bij de gemeente- of provinciegrenzen en vraagt om een stevige coördinatie. Provincies worden als de meest logisch partij gezien om deze rol op regionale schaal op zich te nemen. Uiteraard in samenwerking met het rijk, gemeenten en netbeheerders. Er is behoefte aan sturing op het proces, van een democratisch gelegitimeerde partij die over de partijen heen kan kijken. De provincie pakt die handschoen graag op. Het rijk zou de provincies de mogelijkheid moeten geven de programmering goed op te pakken. Dat betekent dat het 'first come, first serve' van de netbeheerders in de wet moet worden aangepast en dat een extra titel voor provincies in nieuwe Energiewet komt. Verder zou het rijk ook middelen moeten vrijmaken voor de regionale programmeringsopgave. Het rijk moet kijken of door beleidsmatige keuzes de netuitbreidingen kunnen worden beperkt. Het voorstel is bijvoorbeeld om met financiële incentives de overcapaciteit die door bedrijven wordt gevraagd te drukken waardoor er meer ruimte op het net ontstaat. Ook kan het rijk flexibele opslag in het elektriciteitsnet meer stimuleren waardoor netcapaciteit vrijkomt.